بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2018/HC-A/342
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ގ.ޒޯން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (C-673/2009)
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: ސަރަދިޔާ ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (C-85/2002)
- ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 27 ޞަފަރު 1440 / 07 ނޮވެމްބަރު 2018
- ނިމުނު ތާރީޚު: 04 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1442 / 19 ނޮވެމްބަރު 2020

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:
- ނަންބަރު: 699/Cv-C/2017
- ނިންމި ކޯޓު: ސިވިލް ކޯޓު
- ބާވަތް: މަސައްކަތާއި މުދަލާއި ޚިދުމަތުގެ އަގު ހޯދުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ މައްސަލަ
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 13 ޑިސެމްބަރު 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 29 ޖުލައި 2018

މައްސަލައިގެ ޚުލާޞާ:

1- މިއީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 މައްސަލައާ ނިމިފައިވާ ގޮތް ބާޠިލުކޮށް އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ބޭން އަޑުއަހައިދިން އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު އަދި ވީނަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-673/2009) ގެ ވެރިފަރާތް ނަމަވީ ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C85/2002) އަށް އިސްތިއުނާފުގެ ދަޢުވާ ހަވާލުކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުން ބެލިފައިވާ މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި ވީނަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން މި ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކޮށްފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ދެފަރާތް ގެނެސްދިނުމަށްޓަކައި ސަބަބުތަކެއް ކަނޑައަޅައިދިނުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާޠިލުކުރުމަށްޓަކައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި އެފަރާތުން އެދިވަޑައިގެންނެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމްކުރި ގޮތް

2- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 މައްސަލައިގައި ނަމަވީ ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ވެރިފަރާތް ކުންފުނިން ދަޢުވާކުރީ ވީނަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްއަށް ނަމަވީ ޓްރޭޑިންގ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން 2014 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ މަހުގެ 06 އަދި 12 ވަނަ ދުވަހު ލޯނު ދޫކޮށްފައިވާ މުރާބަހާގެ ދަރަނީގެ ގޮތުގައި 611,620/-ރ. (ހަލައިކަ އެގާރަހާސް ހަސްސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) އާއި އެ ފައިސާއިން ނުދައްކާގެ ސަބަބުން ލިބިފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 1,292,964/68ރ. (އެއްމިލިއަން ދުއިސައްތަ ނުވަދިހަދެހާސް ނުވަސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް އަށް ލާރި) އާއެކު ޖުމްލަ 1,904,584/68ރ. (އެއްމިލިއަން ނުވަސަތޭކަ ހަތަރުހާސް ފަސްސަތޭކަ އަށްޑިހަ ހަތަރު ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް އަށް ލާރި) ހޯދުމަށް އެދި ވީނަސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ މައްޗަށް ހުށަހެޅުއްވި

ދައުވާއެއް ކަން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ދައުވާ ފޯމަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮތެވެ.

ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް

-3 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރައްވާފައިވަނީ،

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] 611,620/-ރ. (ހަލައްކަ އެގާރަހާސް ހަސަތޭކަވިހި ރުފިޔާ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 29 މާރިޗު 2018 [illegible] ފެށިގެން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ސިވިލް ކޯޓަށް ދައްކައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަންގައި ޙުކުމް ކުރީމެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

-4 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 02 (ދޭއް) ނުކުތާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެ ނުކުތާތައް ތިރީގައި މިވަނީއެވެ.

4.1- ފުރަތަމަ ނުކުތާއަށް، [illegible] ވެސް އެ ކުންފުނީގެ ފަރާތުން [illegible] ފަރާތުން [illegible] ފަރާތުން [illegible] ނުކުތާއެވެ.

4.2- ދެވަނަ ނުކުތާއަށް، އިސްތިއުނާފު [illegible] ނުކުތާއެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

5- އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައާ ގުޅިގެން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާ [illegible] (C-673/2009 [illegible] ފަރާތުން [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާ މުޙައްމަދު، މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒު އާއި، ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް ތާއީދުކުރައްވައެވެ.

6- ނަފަރިއާ [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ނަފަރިއާ) އާއި ޓެކްނޮ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް (ޓެކްނޮ) އަކީ ވިޔަފާރިކުރަމުން ދިޔަ ދެކުންފުންޏެވެ. ޓެކްނޮ އަށް ބޭނުންވާ ކޮންސްޓްރަކްޝަން ސާމާނު ނަފަރިއާ އިން ގަނެއެވެ.[1] އެގޮތުން [illegible] 06 ޖަނަވަރީ 2014 ގައި ޓެކްނޮ އިން ނަފަރިއާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] 5 [illegible] [illegible] [illegible] ވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖުމްލަ 611,620/-ރ **(ހަ ލައްކަ އެގާރަ ހާސް ހަ ސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ)** [illegible] ވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (06 ޖަނަވަރީ 2014 އަދި 12 ޖަނަވަރީ 2014 ގައި) [illegible] ([illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަފަރިއާއިން އިންވޮއިސްއެއް[2] ހަދާފައި ވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަފަރިއާ އިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] 611,620/-ރ (ހަލައްކަ އެގާރަހާސް ހަސަތޭކަ ވިހި ރުފިޔާ) 29 މާރިޗު 2018 [illegible] [illegible] 15 ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[1] - [illegible]

[2] - ނަފަރިއާގެ ނަންބަރު NAL3/IFCS/14/2 (06 ޖަނަވަރީ 2014) އިންވޮއިސް

ޙުކުމްކޮށްފައި ވެއެވެ.[3] އަދި މި ޙުކުމާމެދު [illegible] އިން ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ހުށަހަޅައި 2 ނުކުތާއެއްގެ މައްޗަށް ފާހަގަކުރައްވާފައި ވެއެވެ.

7- މުދާ [illegible] ދަޢުވާގައި އަދި [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

7.1- [illegible] އިން [illegible]ގެ މައްޗަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި [illegible] ދަޢުވާ ގުޅިގެން [illegible] 7.1 [illegible] "[illegible] 611,620/-ރ. [illegible]" [illegible]

---

[3] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ [illegible]

[4] - [illegible]

ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމާއި، 7.5 ގައި "އަދި ހަމަ އެއާއެކު ދަންނަވަންއޮތީ މިކަން ފުރިން އެއްވެސް އިރެއްގައި ޕޮލިސް ހޯދާ ނުފެނުނުކަމަށެވެ. ނަމަވެސް މިކަން ފުރިން ގަންނަން ބޭނުންވާ އަދިވެސް ދުއްވައި ނުވި ކަރުދާސް ހުރިވަރު ޗިސްޓަމް ކުރެވެއެވެ. އެކަންކަމުގެ ތަފުސީލު އެކަމާ ގުޅުންހުރިގޮތް ޝާހިދު ހޯދައިދީ ނަހަމަގޮތުގައި ކަންތައްތަކުގައި ފިލުވާލެވޭނެ އަދި އެކަމަކުން ފެނިދާ ނުވާނެއެވެ..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

7.2- 12 ޖޫން 2017 ދުވަހު ދައުލަތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ބަޔާނުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި "ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގައި އެއިން ގެންގުޅޭ ސިސްޓަމުގެ ގޮތުން ފައިސާ ދައްކާފައިވާ ފައިސާ ނަގައިގެން ތަފާތު ސިސްޓަމުން ދައްކާފައި ވާކަމާއި..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމާއި، އެބަޔާނުގެ 8 ވަނަ ނަންބަރުގައި "ސަރުކާރުގެ ގަނޑު މުދަލުގެ އަދި އަންނަނިވިގޮތަށް ނަގާފައި ހުރި ކުދިކުދި ތަކެތި ނަގާފައިވާ ގޮތާއި، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި އެއްބަސްވުމުގައި ބުނާ އިޤްރާރުގެ މުއާމަލާތް ބުނެދެވޭ، ~~~~ މިކަން މިގޮތަށް ދިޔައީ ވެސް ކަމުގެ ތަފާތު ނަހަމަ ކަމެއް..." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވާކަމާއި، އެބަޔާނުގެ 10 ވަނަ ނަންބަރުގައި "...ބަޔާނުގެ 1.1.3 ގައި ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ ވެރިކަމުގެ ގޮތުގެމަތިން ދަންނަވާލަން ކުއްޖަކީ ކާރިޔާ ނުކުރާކަން (ކާރު ކުރުވަނީ) މީހާ ގެއް ނަމަވެސް މީހާ ހުއްޓުވާ ކުރުވިކަމުގައި ހަމައެކަނި މީހާ ހުއްޓުވާ ކުރިއާއި އެއި ކުރުވިކަން މީހާ ގެނދިއުމަކީ މަރުކަޒު މުސްތަޤުބަލު ސާބިތުވެފައި ކަމުގެ ޝަރީޢަތުގައި ދަންނަވަމެވެ. އެކަމަކީ ވެ ފުރުސަތުގައި ދައްކުވާކަމެއް ފަރުމާކޮށް ބޭނުން ވަގުތަކީ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ޢަމަލުގައި ސަރުކާރުގެ ފަރުމާކޮށް ކުރުމެއް ހުރުމުގެ ބައިތަކުގެ ދައުލަތުން ބޭނުންކުރެވިއްޖެނަމަވެސް އެކަން އުނދަގޫ މެދު ގެންދެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް އެއި ވަގުތު ދައްކުވަނީ ފަހުމުގައި ދަންނަވާލެވޭ ނަގަހަ ކާރިޔާ އަސްލުން ކުރުވާ އުނގެނުން ނެތެވެ. އަދި އެފަދަ ކުއްޖާއާ މިއުޅޭކަން ކުރުމުގެ ސަބަބަކީ ފުރަތަމަ ދެކޭގޮތެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

7.3- 21 ފެބްރުއަރީ 2018 ދުވަހު ދައުލަތުގެ ވަކީލުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ލިޔުމުގެ 12 ވަނަ ނަންބަރުގައި "ކާރިޔާ ނުކުރާކަން (ކާރު ކުރުވަނީ) މީހާ ގެއް ނަމަވެސް މީހާ ހުއްޓުވާ ކުރުވިކަމުގައި ހަމައެކަނި މީހާ ހުއްޓުވާ ކުރިއާއި އެއި ކުރުވިކަން މީހާ ގެނދިއުމަކީ މަރުކަޒު މުސްތަޤުބަލު ސާބިތުވެފައި ކަމުގެ ޝަރީޢަތުގައި ދަންނަވަމެވެ. ނަމަވެސް އެއި ވަގުތު ދައްކުވަނީ ފަހުމުގައި ދަންނަވާލެވޭ ނަގަހަ ކާރިޔާ އަސްލުން ކުރުވާ އުނގެނުން ނެތެވެ. އަދި އެފަދަ ކުއްޖާއާ މިއުޅޭކަން ކުރުމުގެ ސަބަބަކީ ފުރަތަމަ ދެކޭގޮތެވެ." މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

7.4- [illegible]

[illegible] 11 [illegible] 2017 [illegible]

[illegible]

-7.5 މިކަންކަން މިހެން ހުރުމުން، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތެވެ. އަދި އެ [illegible]

-8 [illegible]

-8.1 މި [illegible]

-8.2 މި ރިޕޯޓުގެ 6 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބެލެވޭކަމާއި، މި ހާލަތުގައި މުދަލުގެ އަގު އަދާކޮށްފައިވާ ކަމުގެ ދަފުޢު ސާބިތުކުރުމަކީ ޖެފްނޭގެ ޒިންމާއެއްކަން ދަފުޢު ސާބިތުކުރުމުގެ ބުރަ އެއްފަރާތުން އަނެއްފަރާތަށް ބަދަލުވާ އުސޫލު (onus probundi) އަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2010/SC-A/02 ޤަޟިއްޔާގައި ބަލައިގެންފައި ވާކަމާއި، ހަމައެހެންމެ މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/207 ޤަޟިއްޔާއާއި، ނަންބަރު 2011/HC-A/192 ޤަޟިއްޔާ އާއި، އަދި މިނޫންވެސް ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ބަލައިގެން [illegible] އެނގެން އޮތުމާއެކު، ޖެފްނޭގެ ފަރާތުން މުދާ ގަތުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުން [illegible] މުދާ ދޫކުރެވުނުކަން ޤާނޫނީ ނަޒަރަކުން ބެލެވޭއިރު، މި ހާލަތުގައި މުދަލުގެ އަގު އަދާކޮށްފައިވާ ކަމުގެ ދަފުޢު ސާބިތުކުރުމަކީ ޖެފްނޭގެ މައްޗަށް އޮތް ޒިންމާއެއް ކަމަށް ވާއިރު އާއްމުކޮށް ގަންނަ މުދަލުގެ އަގު ދައްކާ ކަމަށް ޖެފްނޭއިން [illegible] [illegible] އެ މުދަލުގެ އަގު [illegible] [illegible] އެއްވެސް ހެއްކެއް [illegible] [illegible] [illegible] ނުވުމުން [illegible] [illegible] މުދަލުގެ [illegible] ޖެފްނޭގެ ފަރާތުން [illegible] ދައްކަން ޖެހޭ ހައިސިއްޔަތުގައި ބެލެވެއެވެ.

9- ވީމާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އިއްތިފާޤުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] 699/Cv-C/2017 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 699/Cv-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ކޮށްފައިވާ ޙުކުމް ބާޠިލު ކުރަންޖެހޭ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތުމުން، އެޙުކުމަކީ ޞައްޙަ ޙުކުމެއް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ޙުކުމް ކުރީމެވެ.